AARHUS
UNIVERSITET
DCE – NATIONALT CENTER FOR MILJØ OG ENERGI

Titel: **Overvågning af rørdrum *Botaurus stellaris* som ynglefugl**			
Dokumenttype: Teknisk anvisning	TA. nr.: A103	Version: 2	Oprettet: 07.02.2017
Forfattere: Thomas Eske Holm & Bjarne Søgaard Aarhus Universitet	Gyldig fra: 01.04.2017		
	Sider: 7		
	Sidst ændret:		
TA henvisninger			

0 Indhold

1 Indledning 2
2 Metode 2
2.1 Tid, sted og periode 2
2.2 Udstyr 3
2.3 Procedure 3
2.3.1 Stam- og kortdata 3
2.3.2 Observationer og feltskema 3
3 Databehandling 4
4 Kvalitetssikring 4
4.1 Kvalitetssikring af data og dataaflevering 4
5 Bilag 6
5.1 Feltskema 6
7 Oversigt over versionsændringer 8

Udgået dokument - se senere version

1 Indledning

Formålet med denne tekniske anvisning (TA) er at angive en kvalitetssikret, standardiseret og reproducerbar metode til at gennemføre overvågningen af ynglende rørdrum.

Rørdrum er en fåtallig ynglefugl i Danmark, som yngler i uforstyrrede, udbredte tagrørsskove ved bredden af søer og fjorde og i mindre udstrækning i sumpe. I yngletiden hævder hannerne deres territorie ved at pauke i perioder gennem døgnets mørke timer. En paukende han tolkes i overvågningssammenhæng som værede et ynglepar, selv om undersøgelser har vist, at hannerne er polygame og således kan have op til 5 hunner i sit territorie. Det vil ikke være praktisk muligt at kortlægge de enkelte ynglehunner uden at forstyrre i urimeligt omfang.

Arten er opført på Fuglebeskyttelsesdirektivets bilag 1.

2 Metode

Overvågning af rørdrum foretages af Miljøstyrelsens (MST) enheder gennem optællinger af paukende fugle i potentielle yngleområder beliggende i EU-Fuglebeskyttelsesområder og i visse år foretages en landsdækkende tælling.

Overvågningen af arten er kategoriseret som Intensiv 1. Intensiv 1 står for opsøgende overvågning af artens bestandsstørrelse. Overvågningen består af en basisovervågning, der har til formål 1) at følge udviklingen i artens yngleforekomst i de EU-Fuglebeskyttelsesområder, hvor arten er på udpegningsgrundlaget, og 2) regelmæssigt at opgøre ynglebestandens størrelse og udbredelse i Danmark.

På feltskemaet til overvågning af rørdrum (bilag 5.1) er der fortrykte felter til angivelse af de parametre, der skal overvåges.

Udgået dokument - se senere version

2.1 Tid, sted og periode

Rørdrum eftersøges hvert andet år (2017, 2019 og 2021) i de EU-Fuglebeskyttelsesområder, hvor arten er på udpegningsgrundlaget.

En gang i overvågningsperioden (2019), udvides overvågningen til at være landsdækkende, så arten eftersøges såvel i som uden for de EU-fuglebeskyttelsesområder, hvor arten er på udpegningsgrundlaget.

Overvågning af arten gennemføres ved en optælling af paukende hanner i perioden 5. april - 5. maj. Overvågningen gennemføres i skumringen morgen og aften. Dage med vedvarende regn, tåge og eller stærk blæst er uegnede til disse observationer og skal undgås.

Lokaliteter, der undersøges for ynglende/paukende rørdrum, består af kendte ynglelokaliteter for arten samt potentielle ynglelokaliteter (fx nyopståede større rørskovsområder). Højest prioritet gives til de lokaliteter, hvor arten har ynglet flere gange inden for de forudgående 15 år. Potentielle områder udgøres af udbredte tagrørsskove med et bunddække af lavt vand.

Ynglepar der observeres i forbindelse med overvågning af andre arter, primært plettet rørvagtel og rørhøg, uden for det fastsatte overvågningsvindue (5. april – 5. maj) kan medtages såfremt forekomsten kan henføres til sikre eller sandsynlige ynglepar.

2.2 Udstyr

Ved optælling medbringes håndkikkert (7-12 X forstørrelse). Derudover medbringes GPS, kompas, kort eller ortofoto til positionering af observationer, feltskema og skriveredskaber.

2.3 Procedure

2.3.1 Stam- og kortdata

Inden ynglesæsonen udarbejdes en oversigt over relevante ynglelokaliteter. Oversigten udarbejdes på baggrund af den lokale viden i MST-enhederne suppleret i rimeligt omfang med viden om rørdrummens forekomst i Danmark herunder offentliggjorte artikler, atlaskortlægning og DOFbasen, eller kontakter til lokale. Oversigten holdes løbende ajourført og danner grundlag for følgende års overvågninger af arten.

Ynglelokalitetens stednavn, ansvarlig myndighed og dato registreres på feltskema (bilag 5.1). Hvis ynglelokaliteten ikke har et officielt stednavn som fremgår af kort fra Kort- og Matrikelstyrelsen, navngives ynglelokaliteten med henvisning til nærmeste stednavn, fx ”rørskov ca. 1 km SØ for Løgstør By”.

Arealet på lokaliteten, hvor arten planlægges eftersøgt, indtegnes som polygon på feltkort (landkort eller ortofoto) til efterfølgende registrering i Danmarks Naturdatabase. Såvel positive observationer som 0-observationer på egnede ynglelokaliteter registreres i Naturdatabasen.

2.3.2 Observationer og feltskema

Ynglelokalitetens stednavn, ansvarlig myndighed for overvågningen og dato registreres på feltskema (bilag 5.1).

Der udvælges en række faste observationspunkter, således at den samlede bestand af paukende rørdrum i området kan opgøres. Områder (polygoner)

Udgået dokument - se senere version

med paukende hanner indtegnes på feltkortet og det samlede antal registreres i feltskemaet.

Hvis arten *ikke* yngler på den undersøgte lokaliteten (polygon) skrives"0" under "Antal paukende hanner i område (polygon)".

Der kan anvendes pejlinger med henblik på at gøre det lettere at skelne enkeltindivider fra hinanden under optællingen.

Når en rørdrum registreres ved det enkelte observationspunkt foretages en pejling ved hjælp kompas (360 grader). Pejlingen angives på feltkortet med en linie ud fra observationspunktet. Afstanden vurderes og den omtrentlige position af fuglen angives med en ring på pejlelinien. Hvis den selvsamme fugl kan høres ved næste observationspunkt, og det samtidigt vurderes, at den ikke har flyttet sig kan der foretages endnu en pejling til fuglen (krydspejling) med henblik på at tilvejebringe en mere præcis position af fuglen.

Det overvågede areal indtegnes på kort til digitalisering som polygon i Danmarks Naturdata.

Udgået dokument - se senere version

3 Databehandling

Data fra feltskemaet (Bilag 5.1) overføres til indtastningsfladen for rørdrum i NaturAppl (programmet downloades fra Miljøportalen).

Hvis lokaliteten har været overvåget før, anvendes så vidt muligt samme polygon som sidst. Vælg "Kopier fra eksisterende sted" i NaturAppl.

Vejledning til NaturAppl mm. Findes på Miljøportalens hjemmeside: http://www.miljoeportal.dk/Dokumenter%20alle/Vejledning%20til%20NaturAppl.pdf

Registreringer af rørdrum, som FDC-Bio måtte gøre under overvågnings- eller forskningsaktiviteter, vil være til rådighed for relevante myndigheder eller blive indtastet i Naturdatabasen.

Ved indtastning i databasen overføres det overvågede område fra feltkort til databasen.

4 Kvalitetssikring

4.1 Kvalitetssikring af data og dataaflevering.

Den datatekniske anvisning for kvalitetssikring af terrestriske NOVANA-data i Naturdatabasen omfatter kvalitetssikringsprocedurer for selve

indtastnings- og redigeringsprocessen samt det videre forløb i forbindelse med godkendelse af data.

Se den datatekniske anvisning her:
https://ecos.au.dk/fileadmin/ecos/Fagdatacentre/DN01_Miljoestyrelsens_data_i_Naturdatabasen.pdf

Udgået dokument - se senere version

5 Bilag

5.1 Feltskema

Bilag 5.1 se næste side

Udgået dokument - se senere version

BILAG 5.1	RØRDRUM feltskema	NOVANA

Version 2 gældende fra 01.04.2017

Stamdata	
Dato:	
Ansvarlig myndighed:	Inventør:

Kortdata
Stednavn:
Det undersøgte/overvågede område indtegnes på kort til senere registrering som polygon i Danmarks Naturdata

Antal paukende hanner i område (polygon)
Bemærkninger:

Udgået dokument - se senere version

7 Oversigt over versionsændringer

Version	Dato	Emne:	Ændring:
2	07.02.2017	Frekvens, dækning.	Overvåges nu hvert andet år i EU-Fuglebeskyttelsesområder hvor arter er på udpegningsgrundlaget og en gang i perioden foretages landsdækkende overvågning

Udgået dokument - se senere version